

- в деяких випадках – політичний дискомфорт у зв'язку з необхідністю відкритого визнання ризику тощо.

Ці бар'єри необхідно подолати, діючи практичними методами. Вони демонструють необхідність забезпечити адекватну і актуальну оцінку ризиків і сформуванню довідкової бази даних, щоб, приймаючи рішення керівники та їхні консультанти, мали в своєму розпорядженні все необхідне, а також створити стимули і організаційну культуру, яка підтримує добре продуманий ризик.

Ще один спосіб забезпечити наявність потрібної інформації в потрібний час – це зробити аналіз ризику обов'язковою частиною існуючих процесів планування та прийняття робочих рішень.

Отже, сьогодні, за умов сучасного ведення бізнесу, глобалізаційних та інтеграційних процесів ринкової економіки суб'єктам господарювання доводиться вчитися здійснювати підприємницьку діяльність в умовах зростаючої невпевненості ситуації та мінливості економічного середовища. Відповідно і контролюючі органи у своїй контрольно-перевірочній роботі повинні враховувати характер та поведінку суб'єктів господарювання за таких обставин. У підприємця постійно виникає неясність та невпевненість в отриманні очікуваного кінцевого результату – прибутку, а, отже, зростає ризик, тобто небезпека невдачі, непередбачених втрат. Пов'язано це з особливостями підприємницької діяльності в умовах ринкових відносин.

В умовах ринкової економіки роль контролюючих органів зводиться лише до законодавчого регулювання та контролю за дотриманням встановлених норм та правил здійснення підприємницької діяльності суб'єктами господарювання – платниками податків, які за умов ринкової економіки, мають повну економічну свободу. Контролюючі органи, виконуючи регуляторну та контрольну функції, зустрічаються із непевністю в отриманні податкових надходжень за результатами відпрацювання ризиків, виявлених у діяльності суб'єктів господарювання, і, як наслідок – уникнення податкових втрат бюджету. Тому ми вважаємо, що для якісного проведення своєї роботи контролюючі органи також повинні йти в ногу з часом, знати та розуміти сучасні методи ведення бізнесу та використовувати у своїй контрольно-перевірочній роботі передові методи управління та попередження втрат бюджету, що також породжуються ризиками в діяльності суб'єктів господарювання.

Світлана СТЕГУРА
студентка економічного факультету
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки актуальним залишається питання створення оптимальних умов для розвитку підприємницької діяльності. Безпосередній вплив на функціонування суб'єктів господарювання має фіскальна політика держави. Сьогодні, на жаль, платники податку, як правило, негативно сприймають більшість законодавчо встановлених податків, зокрема, діючий механізм адміністрування податку на додану вартість (ПДВ).

Метою дослідження є аналіз діючого механізму справляння податку на додану вартість, визначення ролі даного податку у формуванні дохідної бази бюджету та можливих напрямів подальшого вдосконалення адміністрування ПДВ в Україні.

Податок на додану вартість – це непрямий податок, один із основних бюджетоутворюючих платежів. Вперше його було введено 01.01.1992 р. Законом України "Про податок на добавлену вартість", який було призупинено Декретом Кабінету Міністрів України "Про податок на добавлену вартість". До 1 січня 2011 року порядок нарахування та сплати ПДВ регулював Закон України "Про податок на додану вартість", прийнятий 03.04.1997 р. [5, с. 48].

Сьогодні порядок адміністрування ПДВ регулюється V розділом Податкового кодексу України, прийняття якого внесло низку змін у механізм його справляння.

Ставка податку становить 20 %, 7% на лікарські засоби та 0 % при здійсненні окремих видів операцій, що визначені ПКУ [3]. Зниження ставки податку та звільнення від його сплати дозволить зменшити рівень податкового навантаження на платників ПДВ та, водночас, означає послаблення фіскальної функції податку. Це, певною мірою, позитивне явище, адже для забезпечення розвитку підприємницької діяльності є важливим здійснення державою заходів, що підвищують роль стимулюючої функції податків.

Податок на додану вартість займає значну частку у податкових надходженнях (50% і більше) та у доходах Державного бюджету. Це вказує на високий рівень залежності формування дохідної бази бюджету від адміністрування даного податку. Значні суми сплаченого ПДВ означають, відповідно, збільшення податкового тягаря на кінцевих споживачів товарів, робіт чи послуг, які сплачують окрім ціни включену суму ПДВ (таблиця 1).

Таблиця 1

Ефективність адміністрування ПДВ в Україні за 2010-2013 роки [3]

Показник	Роки			
	2010	2011	2012	2013
Доходи Державного бюджету України, млрд. грн.	233,9	311,8	344,7	337,6
Податкові надходження, млрд. грн.	121,9	261,6	274,7	262,8
ПДВ, млрд. грн...	86,2	130,1	138,8	128,3
Частка ПДВ у доходах бюджету, %	36,9	41,7	40,3	38,0
Частка ПДВ у податкових надходження бюджету, %	56,4	57,7	53,1	55,6
Темпи росту ПДВ, %	117,7	151,5	104,1	96,5
Відшкодування ПДВ, млрд. грн.	18,9	34,4	34,5	40,6
Суми невідшкодованого ПДВ, млрд. грн.	8,6	14,1	16,2	18,8

Однак, для розвитку та зміцнення національної економіки потрібно забезпечити наповнення бюджету не за рахунок пересічного громадянина, а за рахунок оптимального оподаткування багатих верств населення та власників потужних підприємств, які вдало приховують свої доходи чи виводять бізнес в офшорні зони.

Позитивною є тенденція щодо збільшення сум відшкодованого ПДВ суб'єктам господарювання. З прийняттям Податкового кодексу у практику діяльності органів Державної податкової служби України впроваджено механізм автоматичного бюджетного відшкодування ПДВ. При цьому, у статті 200 ПКУ чітко визначено критерії, яким повинен відповідати платник, щоб отримати автоматичне бюджетне відшкодування.

Проте, механізм автоматичного бюджетного відшкодування потребує подальшого вдосконалення, оскільки суб'єктам господарювання, що є платниками

ПДВ, важко пройти процедуру відбору і через жорсткість встановлених вимог, і через суб'єктивність працівників податкових органів.

Цікавим варіантом тимчасового полегшення ситуації з відшкодування ПДВ вважаємо випуск ПДВ-облігацій. Такі облігації можуть обернутися на вторинному ринку, що дає змогу одразу ж після їх отримання повернути частину боргу "живими грошима". Утім, облігації лише знижують гостроту проблеми вимивання обігових коштів підприємств. Самої проблеми виникнення боргу вони не вирішують [1, с. 11].

У січні-вересні 2014 року до державного бюджету надійшло 94,0 млрд. грн. ПДВ, що на 0,2 млрд. грн. перевищує відповідний показник попереднього року. Збільшення надходжень податку в поточному році було забезпечено, в першу чергу, зростанням на 1,8 млрд. грн. надходжень ПДВ з ввезених товарів. Утім, це відбулося завдяки збільшенню офіційного обмінного курсу гривні до іноземних валют, а не зростанням обсягу імпорту, оскільки цей показник за 9 місяців поточного року зменшився на 20,7 %. З іншого боку, надходження ПДВ з вироблених в Україні товарів скоротилися на 3,7 млрд. грн. або на 5,8%.

Податок на додану вартість належить до найбільш поширених у світі непрямих податків. Наявність його у складі загальнодержавних податків є обов'язковою умовою при приєднанні держави до Європейського Союзу. У європейських країнах популярною є практика використання різних ставок ПДВ залежно від об'єкта оподаткування. На нашу думку, доцільно було б і в Україні запровадити диференційовані ставки даного податку (наприклад, для товарів першої необхідності - нижча ставка ПДВ, ніж для предметів розкоші).

Поліпшення системи стягнення ПДВ можна забезпечити за допомогою комплексу інших заходів, серед яких першочерговими вважаємо:

- системний аналіз фінансово-господарської діяльності тих підприємств, які мають суми розбіжностей за результатами автоматизованого зіставлення податкових зобов'язань та податкового кредиту з ПДВ у розрізі контрагентів, з метою недопущення безпідставного формування податкового кредиту;

- недопущення появи нових підприємств-інструментів "мінімізації" податкових зобов'язань та виявлення і попередження появи платників, які використовують сумнівний податковий кредит підприємств інших регіонів з метою недопущення "мінімізації" податкових зобов'язань з ПДВ та зменшення сум "автовідшкодування" ПДВ;

- широка роз'яснювальна робота серед суб'єктів господарювання щодо звітування через мережу Інтернет [3].

Також необхідним є вдосконалення методики прогнозування надходжень ПДВ до бюджету та сум можливого відшкодування ПДВ з метою пошуку додаткових джерел наповнення бюджету та формування певного резерву для бюджетного відшкодування даного податку.

Висновки. Здійснення податкової реформи та прийняття Податкового кодексу стало позитивним кроком у вдосконаленні вітчизняної податкової системи, у тому числі - механізму справляння ПДВ.

Однак, щодо адміністрування ПДВ тривають дискусії між платниками податку та фіскальними органами. Адже податок на додану вартість є одним із основних джерел доходів бюджету та, поряд із тим, одним із напрямів бюджетних витрат, через схеми його відшкодування.

З метою удосконалення адміністрування ПДВ потрібно вирішити питання щодо: визначення оптимального рівня ставок податку; визначення справедливої системи

пільг, а, у ідеалі, їх скасування (адже часто надання пільги використовують для "відмивання" бюджетних коштів); спрощення податкової декларації та процедури її подання; повної автоматизації процедури відшкодування ПДВ.

Список літератури:

1. А.С.Мороз, О.С.Червінська, І.П.Могиляк // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. - 2014. - Вип. 21.8. - С. 257-262.
2. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Поливяна І. М. Вдосконалення механізму стягнення податку на додану вартість - крок на шляху до євроінтеграції України / І. М. Поливяна [Електронний ресурс].- Режим доступу:<http://www.dnsta.gov.ua/s/514/1802>
5. Серебрянський Д. М. Реформування системи оподаткування України / Д. Серебрянський // Дзеркало тижня. - 2014. - № 26. -С. 7.
6. Чижова Т. В. Сучасні реалії адміністрування ПДВ та вирішення проблем його гармонізації / Т.В.Чижова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. - 2012. - № 1 (13). - С. 96-99.

Павло ТКАЧЕНКО

*студент факультету банківського бізнесу
Тернопільський національний економічний університет*

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Іващук О.О.

ДЕФЦИТ БЮДЖЕТУ І ДЕРЖАВНИЙ БОРГ. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ В СЬОГОДЕННИХ РЕАЛІЯХ

Розвиток світової економіки з об'єктивних причин неможливий без циркуляції між національними господарствами міжнародних позикових коштів. Ця нерівномірність у економічному розвитку зумовлює зростання масштабів зовнішнього фінансування країн, більшість яких змушені вдаватися до зовнішніх запозичень, що пояснюється нестачею власних ресурсів для внутрішнього інвестування, для покриття дефіциту держбюджету при проведенні реформ, для виконання вже накопичених боргових зобов'язань.

Трактування державного боргу роз'яснюється як сума заборгованості перед внутрішніми та зовнішніми кредиторами, тобто зовнішній борг виступає у вигляді фінансових зобов'язань держави перед нерезидентами. До складу валового зовнішнього боргу входять як і прямиий державний зовнішній борг, що формується через залучення іноземних кредитів, безпосереднім позичальником яких є держава, та випуск державних цінних паперів у вигляді зовнішніх державних позик; так і умовний державний зовнішній борг, який формується за рахунок іноземних кредитів, залучених іншими позичальниками під державні гарантії, тобто являє собою гарантований державою борг [3].

Слід зазначити, що повна відмова від державного запозичення неможлива, оскільки необхідно забезпечувати обслуговування й погашення вже накопиченого державного боргу, підтримувати платіжний баланс, зберігати й накопичувати валютні резерви, які є джерелом фінансування економічного зростання.

Визначають різні боргоутворюючі фактори політико-економічного й фінансового характеру, що ведуть до виникнення проблеми зовнішньої